

O OHRANJANJU NARAVE SEVEROVZHODNE SLOVENIJE NA OE MARIBOR

ON THE NATURE CONSERVATION OF NORTH-EASTERN SLOVENIA AT THE MARIBOR REGIONAL UNIT OF THE INSTITUTE OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA FOR NATURE CONSERVATION

Simona KALIGARIČ, ilustriral Samo JENČIČ

Mariborska območna enota (v nadaljevanju OE Maribor) Zavoda RS za varstvo narave (v nadaljevanju ZRSVN) deluje na območju severovzhodne Slovenije. Po obsegu, številu naravnih vrednot (brez jam), zavarovanih območij, velikosti območij Natura 2000 ..., je največja območna enota ZRSVN. Obsega Koroško, Pomurje in velik del Štajerske. Na dobri petini Slovenije, tj. 4500 km², so naravne značilnosti izredno raznolike. Zahodni del s Peco, slovenskim najvzhodnejšim dvatisočakom, sega globoko v slovenski del Alp, proti vzhodu pa pokrajina postopoma prehaja prek Pohorja in gričevja Slovenskih goric do ravnice reke Drave in Mure. Severovzhodni del omejuje blago valovito Goričko, jugozahodni pa strme Haloze. Območje je pestro tako po značilnostih žive narave kot nežive. Gradijo ga vse tri osnovne vrste kamnin, življenjska okolja so vse od alpskih do sredogorske in rečno-ravninske kulturne krajine. Evidentiranih je okoli 1500 naravnih vrednot, prek 400 je zavarovanih.

Tudi upravnoorganizacijsko je območje pestro. Razdeljeno je na okoli 80 občin in več območnih enot drugih strokovnih institucij, kot sta Zavod za gozdove Slovenije in Direkcija za vode, s katerimi aktivno strokovno sodelujemo.

Severovzhodna Slovenija je podvržena velikim pritiskom na prostor, tudi na območja ohranjene narave. V letih delovanja ZRSVN je še posebej opazna degradacija kulturne krajine, ki pokriva velik del OE Maribor. V obdobju po vstopu v EU so se začeli izvajati veliki infrastrukturni projekti, izjemno se je povečala urbanizacija prostora, predvsem pa se je povsem spremenil način kmetovanja. Tudi nekoč manj zanimiva območja, ki so predstavljala tradicionalno kulturno krajino z veliko biotsko pestrostjo, so izgubila svoje značilnosti – drobno parcelacijo, raznolikost kmetijskih kultur, mejice in manjše zaplate gozda, značilno mozaičnost torej. Najbolj opazno je to na Goričkem, v Halozah, Slovenskih goricah, na poplavnih območjih Drave, Dravinje, pritokov Mure. Turizem in športi v naravi pa vse bolj posegajo tudi na območja ohranjene narave, ki do nedavnega niso bila podvržena množičnemu obisku in njegovim posledicam.

Prizadevanja za ohranitev najpomembnejše naravne dediščine so se začela dolgo pred ustanovitvijo ZRSVN z delom Mirka Šoštariča in njegovih sodelavcev. Mariborska območna enota je nasledila naravovarstveni del Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Maribor, ki ga je ob pomoči Janka Urbaneka vse do upokojitve vodil mag. Matjaž Jež.





Naši predhodniki in kolegi so že pred ZRSVN postavili temelje varovanja narave na našem območju. Ob ustanovitvi ZRSVN je tako že bila zavarovana večina naravne dediščine in zavarovanih območij, kar se je ohranilo do danes. Prvi zavarovani območji sta bili pragozdni rezervat na Donački gori, ki je bil zavarovan že leta 1965, in Krajinski park Topla iz leta 1966. ZRSVN, ki je nasledil naravovarstveni del ZVNKD Maribor, nadaljuje delo za ohranitev naravne dediščine.

Čeprav so naši cilji ostajali ves čas enaki, se je delo v zadnjih 20 letih zelo spremenilo. Delo naših predhodnikov je temeljilo na dobrem poznavanju območja in stanja v naravi ter na izjemnem naravovarstvenem čutu, s katerim so evidentirali naravno dediščino, ki je še vedno prepoznana kot izjemna. V času delovanja ZRSVN se je zaradi povečanja raznovrstnih posegov in dejavnosti, ki se umeščajo in izvajajo tudi na območjih ohranjanja narave, povečevalo tudi število smernic in mnenj v raznovrstnih postopkih. Število zaposlenih temu povečanju ni sledilo. Posledica je, da je manj časa za terensko delo, naša prisotnost na terenu in med ljudmi se je bistveno zmanjšala. Tega pomanjkanja poznavanja razmer in terena, predvsem pa sodelovanja z ljudmi, goli georeferencirani podatki ne morejo ustrezno nadomestiti.

V prvih letih delovanja ZRSVN smo v območni enoti za pripravo smernic za prostorske plane temeljito pregledali območje, za katero smo izdelovali smernice. Ob tem smo pri pregledu dejanskega stanja in evidentiranju pomembnega območja z vidika ohranjanja narave imeli priložnost tudi za sodelovanje z lokalnimi skupnostmi, lastniki zemljišč in s prebivalci območja. Veliko več časa smo lahko namenili sodelovanju, tako s strokovnimi službami kot splošno javnostjo. Na osnovi poznavanja območja in naravovarstvenih vsebin ter na podlagi že določene naravne dediščine smo opredelili predloge naravnih vrednot ter opisali in določili predloge ekološko pomembnih območij. Samostojno ali ob sodelovanju z drugimi smo pripravili številne razstave in dogodke, s katerimi smo predstavljali in popularizirali ohranjanje narave in posamezna naravovarstveno pomembna območja. Mnoge razstave, knjižice, predstavitve, kot so razstava v Prirodoslovnem muzeju Slovenije in pripadajoči katalogi Mura in Goričko, Geološki biseri Koroške, Štajerske, Pomurja, Zavarovani gozdovi Pohorja, Krajinski park Drava, so utirale pot novim zavarovanjem ali pridobitvi posebnih statusov območij. Zelo intenzivno smo sodelovali tudi v strokovni in komunikacijski skupini za določitev Območij Natura 2000, kjer smo postavljali strokovno utemeljene temelje varovanih območij, hkrati pa se uvedli v pravila komuniciranja z javnostjo.

Zelo hitro smo ugotovili, da s projektnimi aktivnostmi lahko izvedemo številne, za ohranjanje narave potrebne aktivnosti, ki jih v okviru obstoječega sistema varstva narave in organiziranosti javne službe ni mogoče uresničiti. Začeli smo z nekaj manjšimi projekti, ki so bili bolj ozaveščevalno-komunikacijske narave na območju KP Topla in KP Boč. Projektno delovanje smo nadgradili v sistematično delo na posameznih območjih, ki je prispevalo tudi k tako pomembnim dosežkom, kot so razglasitev Karavanke UNESCO Globalnega Geoparka, Biosfernega območja Mura ter Petdeželnega biosfernega območja Mura-Drava-Donava. Sad strokovnega dela in sodelovanja s strokovnimi službami in z lokalnim prebivalstvom sta tudi renaturacijska projekta na rekah Dravi in Muri, ki sta največja tovrstna projekta v naši

državi. Sodelavcem, ki jih zaposlimo za delo pri projektih, pa ne glede na njihovo strokovnost in usposobljenost žal ne moremo zagotoviti trajne zaposlitve.

V Območni enoti Maribor je danes zaposlenih 12 strokovnih sodelavcev v javni službi. Ob začetku delovanja nas je bilo sedem. Če smo v letu 2003 izdelali okoli 170 naravovarstveni smernic in strokovnih mnenj, je bilo to število v letu 2021 prek 2200. Takšne obremenitve ne omogočajo več poglobljenega strokovnega dela na vseh področjih, ki bi jih morali in želeli obravnavati, zato pri nekaterih vsebinah v trenutnih razmerah ne moremo zagotoviti potrebne poglobljene obravnave. Zaradi pomanjkanja časa je tudi terenskega dela le malo, pomanjkanja poznavanja dejanskega stanja, predvsem pa sodelovanja z ljudmi, podatki informacijskih sistemov ne morejo ustrezno nadomestiti. Ne glede na trenutno stanje vsi sodelavci mariborske območne enote delimo prepričanje in zavedanje, da moramo delovati strokovno in da je za varovanje narave nujno sodelovanje. Ponosni smo na dosežke, h katerim smo z našim delom prispevali tudi mi in z željo po nadaljevanju dela v prid ohranjanja narave zremo v prihodnost.

Simona KALIGARIČ
Zavod RS za varstvo narave, OE Maribor
Pobreška cesta 20
2000 Maribor
simona.kaligalic@zrsvn.si

Samo JENČIČ
Zavod RS za varstvo narave, OE Maribor
Pobreška cesta 20
SI-2000 Maribor, Slovenija
samo.jencic@zrsvn.si